

OGRANIČENJA I ISKLJUČENJA IZ POKRIĆA RIZIKA UTAJE PO UGOVORU O KASKO OSIGURANJU MOTORNIH VOZILA

Sažetak

U radu se analizira kasko osiguranje motornih vozila kao dobrovoljan vid osiguranja i instrument naknade materijalne štete, s naglaskom na osiguranje vozila koja se daju na korištenje po osnovi ugovora o najmu (tzv. *rent-a-car* vozila). Za razliku od ugovora o obveznome osiguranju od autoodgovornosti, ugovor o kasko osiguranju pokriva štetu čak i u slučaju kada je vlasnik (vozač) odgovoran za nastanak štetnoga događaja, uz određena ograničenja ili isključenja u skladu s uvjetima kasko osiguranja. Posebna zaštita vozila potrebna je pravnim osobama koje se bave djelatnošću iznajmljivanja motornih vozila. Vozila koja se iznajmljuju u većemu su riziku od protupravnoga prisvajanja, odnosno utaje, te je utaja najčešće isključena iz osigurateljnoga pokrića. Gubitkom prava iz osiguranja i isključenjem obveze osiguratelja ograničava se odgovornost društva za osiguranje. Autori u radu poseban fokus stavljaju na isključenje osigurateljnoga pokrića zbog rizika utaje po ugovoru o kasko osiguranju vozila. Razlika između krađe i utaje motornoga vozila ogleda se u tome da je u slučaju utaje poznata osoba koja je istu izvršila i da joj je vlasnik vozila, odnosno *rent-a-car* kuća, isto predao u posjed po osnovi ugovora o iznajmljivanju. Imajući u vidu dobrovoljnost i dispozitivni karakter ugovaranja kasko osiguranja motornih vozila, autori smatraju da ne postoje zapreke da se pokriće dodatnoga rizika utaje, uz plaćanje uvećane premije za pokriće toga rizika, ugovara i sa subjektima koji se bave iznajmljivanjem vozila. Pružanje osigurateljnoga pokrića kasko osiguranja na rizik utaje za gospodarske subjekte koji se bave iznajmljivanjem vozila pozitivno bi utjecalo i na povjerenje u osigurateljni sektor.

Ključne riječi: kasko osiguranje motornih vozila, *rent-a-car*, isključenje iz pokrića, rizik utaje

JASMINA ĐOKIĆ*

LEJLA JAGNJO**

NEVEN MUTEVELIĆ***

UDK: 368.212
347.518: 656.1/.5
347.426.6

Pregledni članak
Review article
DOI 10.47960/2831-
0322.2024.2.28.181

* dr. sc. Jasmina Đokić, doc.,
Pravni fakultet u Zenici,
jasmina.djokic@unze.ba
** Lejla Jagnjo, Adriatic
osiguranje d.d., neven.
mutevelic@adriatic.ba
*** Neven Mutevelić, Adriatic
osiguranje d.d., lejla.
jagnjo@adriatic.ba

1. UVOD

U ovome radu analizira se kasko osiguranje kao dobrovoljan vid osiguranja i instrument naknade materijalne štete, s naglaskom na osiguranje vozila koja se daju na korištenje po osnovi ugovora o najmu (tzv. *rent-a-car* vozila). Pravne osobe koje se bave iznajmljivanjem vozila imaju opravdan interes da vozila budu osigurana od svih mogućih rizika te, stoga, ugovaraju kasko osiguranje motornih vozila. No, osiguravajuća društva u svojim uvjetima osiguranja iz pokrića često isključuju određene rizike ili ograničavaju prava osiguranika kada se dogodi osigurani slučaj. Tu se nameće pitanje isključenja iz osiguravajućega pokrića i gubitka prava iz osiguranja kod ostvarenja protupravnoga djelovanja koje se u uvjetima osiguranja osiguravajućih društava definira kao utaja motornoga vozila, što je rizik karakterističan za djelatnost iznajmljivanja vozila. Nakon definiranja pojma štete, ugovora o osiguranju i kasko osiguranja motornih vozila te analize djelatnosti iznajmljivanja vozila, autori daju svoj doprinos u pronalasku odgovora na pitanje na koji se način rizik utaje motornoga vozila može pokrivati ugovorom o kasko osiguranju.

1.1. Šteta, definicija i pojam

*Zakon o obveznim odnosima*¹ u članku 155. štetu definira kao umanjenje nečije imovine (obična, materijalna šteta), sprječavanje njezina povećanja (izgubljena zarada) i nanošenje drugomu fizičke ili psihičke boli ili straha (nematerijalna šteta). Jedno od temeljnih načela našega obveznoga prava zabrana je prouzrokovanja štete drugomu, odnosno suzdržavanje od postupaka kojima se drugomu može prouzročiti šteta.² Samim time što se društvo za osiguranje i pojedinac susreću sa štetom, postavlja se pitanje nadoknade štete koja se dogodila, bila ona materijalna ili nematerijalna. Materijalna šteta postoji kada postoji oštećenje imovinskih dobara čija se vrijednost može izraziti u novcu te se manifestira kao umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprječavanje njezina povećanja, odnosno izmakla dobit (čl. 189. ZOO). Običnom štetom, koja se u pravnoj teoriji naziva i pozitivnom štetom,³ pogođena je već

¹ *Zakon o obveznim odnosima* FBiH, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89; Službeni list R BiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94; Službene novine FBiH, br. 29/03 i 42/11 – u daljem tekstu: ZOO.

² Usp. Marko Bevanda, *Odštetno pravo: objektivna deliktna odgovornost za štetu*, Sveučilište u Mostaru, 2020., str. 6.

³ Usp. Ivica Crnić, *Odštetno pravo – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Zgombić & Partneri, Zagreb 2008., str. 482.

postojeća imovina oštećenoga i ta šteta predstavlja razliku u imovini oštećenika prije i nakon nastupanja štetnoga događaja. Izmakla dobit gubitak je one imovinske koristi koju je oštećenik po redovnome tijeku stvari očekivao i koja bi nastupila da nije bilo štetne radnje. Pod nematerijalnom se štetom podrazumijeva nanošenje fizičke ili psihičke boli ili straha drugomu (čl. 155. ZOO), odnosno ista predstavlja povredu subjektivnih neimovinskih prava i interesa u prvome redu vezanih za osobu za koju su taksativno navedeni oblici naknade: fizička bol, duševne boli i pretrpljeni strah.⁴

2. OSIGURANJE KAO INSTRUMENT NAKNADE ŠTETE

2.1. Pojam osiguranja

Kao jedan od najučinkovitijih instrumenata za nadoknadu pretrpljene štete izdvaja se osiguranje, sa svojim vrstama i podvrstama osiguranih rizika. Rizici u suvremenome društvu predstavljaju sastavni dio društveno korisnih aktivnosti te se osiguranje kao institut razvio kao dio strategije kontrole i upravljanja rizicima koji su se umnožavali s društveno-ekonomskim razvojem.⁵

Osiguranje je gospodarska djelatnost u kojoj se zainteresiranima pruža ekonomska zaštita od različitih opasnosti koje ugrožavaju njihovu imovinu ili tjelesni integritet.⁶ Svrha osiguranja ekonomske je naravi, ono je jedna ekonomska institucija i predstavlja udruživanje svih onih koji su izloženi jednoj te istoj opasnosti.⁷

Djelatnost osiguranja čine poslovi osiguranja i poslovi reosiguranja, kao i poslovi neposredno vezani za poslove osiguranja. Poslovi osiguranja sklapanje su i izvršavanje ugovora o osiguranju i poduzimanje mjera za sprječavanje i suzbijanje rizika koji ugrožavaju osiguranu imovinu i osobe.⁸

S ekonomskoga aspekta osiguranje je takav posao na temelju kojega će osiguravatelj za određeni iznos (u vidu naplaćene premije osiguranja) osiguraniku isplatiti naknadu štete kada nastupi osigurani slučaj. Ekonomsku osnovu osiguranja čini disperzija štetnih posljedica ostvarenja rizika na širok krug osoba – osiguranika, koji

⁴ Usp. Jasmina Đokić, Davor Martinović, Nikolina Maleta, „Novi normativni okvir naknade štete iz osnove obveznoga osiguranja od automobilske odgovornosti u Federaciji Bosne i Hercegovina“, *Mostariensia*, 24 (2020.) 2, str. 146.

⁵ Usp. Nataša Petrović Tomić, *Osnovi prava osiguranja*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2021., str. 19.

⁶ Usp. Drago Pavić, *Ugovorno pravo osiguranja*, Tectus d.o.o. Zagreb 2009., str. 7.

⁷ Miroslav Džidić, Marjan Ćurković, *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, 2017, str. 21

⁸ M. Džidić, M. Ćurković *ibid.*, str. 23

pojedinačnim plaćanjem premije osiguranja formiraju novčane fondove osiguranja namijenjene isplati novčanih naknada onim osiguranicima koji pretrpe štetu ili stečnu pravo na isplatu ugovorene svote.⁹

2.2. Ugovor o osiguranju

ZOO prihvaća tzv. dualističku koncepciju po kojoj se sva osiguranja dijele u dvije velike grupe i to na osiguranje imovine i osiguranje osoba.¹⁰ U toj tradicionalnoj podjeli osiguranje imovine obuhvaća osiguranje stvari i osiguranje od odgovornosti, a osiguranje osoba dijeli se na osiguranje od posljedica nesretnoga slučaja (nezgode) i osiguranje života. Iz prethodno navedenoga proizlazi kako je podjela osiguranja u ZOO-u zasnovana na predmetu osiguranja.

Stranke ugovora o osiguranju jesu, s jedne strane, društvo za osiguranje – osiguratelj i, s druge strane, ugovaratelj osiguranja, odnosno osoba koja s osigurateljem sklapa ugovor o osiguranju i koja plaća premiju osiguranja. Osiguratelj je jedna od stranaka ugovora o osiguranju. Njime se smatra samo ono društvo koje se profesionalno bavi poslovima sklapanja ugovora o osiguranju, dakle društvo koje je osnovano i koje je dobilo odobrenje za rad u skladu sa *Zakonom o osiguranju FBiH*.¹¹ Stranka ugovora o osiguranju jest osiguratelj – pravna osoba koja ima odobrenje za obavljanje poslova osiguranja. Dok je situacija osiguratelja kao stranke koja sudjeluje u ugovoru prilično jasna, dotle se na drugoj strani pojavljuju izvjesne terminološke komplikacije. Naime, osoba koja s osigurateljem sklapa ugovor o osiguranju ne mora uvijek biti identična s onom u čiju je korist sklopljen ugovor. Prema tome, u ugovoru o osiguranju osobe koje su tim ugovorom vezane pojavljuju se u tri funkcije: s jedne strane osiguratelj, s druge strane ugovaratelj osiguranja i osiguranik. Ove dvije posljednje funkcije mogu se, ali i ne moraju naći u jednoj te istoj osobi.¹²

Ugovarateljem se smatra osoba koja s osigurateljem sklapa ugovor. To može biti fizička ili pravna osoba koja ima pravnu sposobnost (sposobnost biti nositeljem prava i obveza). Ugovaratelj, također, mora imati i poslovnu sposobnost (sposobnost vlastitim radnjama stvarati prava i obaveze). Ugovaratelj osiguranja može ugovor

⁹ D. Pavić, n. dj., str. 7.

¹⁰ N. Petrović Tomić, *Pravo osiguranja – sistem*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu 2019., str. 161.

¹¹ „Zakon o osiguranju Federacije BiH“, *Službene novine FBiH*, br. 23/17.

¹² Više o terminološkim razlikama i odnosu između ugovaratelja osiguranja, osiguranika i korisnika osiguranja vidi u: N. P. Tomić, *Pravo osiguranja – sistem*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2019., str. 150-155.

zaključiti osobno, a može to učiniti i posredstvom zastupnika. Osiguranik je osoba koja se javlja u ugovoru o osiguranju, ali nije stranka ugovora. Kako bi neka osoba imala svojstvo osiguranika, mora ispunjavati određene uvjete koji su različiti kod osiguranja imovine i kod osiguranja osoba. U imovinskim osiguranjima osiguranik je osoba koja ima ili očekuje kako će imati opravdani interes da ne nastane osigurani slučaj.¹³ Dakle, osiguranik je osoba koja ima imovinski interes na predmetu osiguranja u trenutku nastanka štetnoga događaja. Kod osiguranja osoba osiguranik je osoba čiji se život ili tjelesni integritet osigurava, osoba čija se smrt odnosno doživljenje ugovorenoga roka uzima kao odlučujući događaj za obvezu osiguratelja na isplatu osigurnine.

3. KASKO OSIGURANJE

3.1. Pojam i definicija kasko osiguranja

Kasko osiguranje vrsta je dobrovoljna imovinskog osiguranja kojim se pokriva štete na motornim vozilima uslijed prometne nezgode ili drugih uzroka. No, za razliku od ugovora o obveznome osiguranju od autoodgovornosti,¹⁴ ugovor o kasko osiguranju pokriva štetu čak i u slučaju kada je vlasnik (vozač) odgovoran za nastanak štetnoga događaja, uz određena ograničenja ili isključenja u skladu s uvjetima kasko osiguranja, o čemu će biti riječi u nastavku rada. Dakle, prema članku 22. ZOOP-a obvezno osiguranje od autoodgovornosti pokriva odgovornost za štetu nastalu trećim osobama upotrebom motornoga vozila. Nasuprot tomu, kasko osiguranje dobrovoljan je vid osiguranja, nije regulirano legislativnim aktom, nego autonomnim pravnim izvorom, odnosno uvjetima koje sastavljaju osiguravajuća društva i koji su sastavni dio ugovora o kasko osiguranju. Polica kasko osiguranja, također, pokriva oštećenja na vozilima koja su se dogodila izvan prometa, odnosno u fazi mirovanja, poput oštećenja nastalih uslijed pokušaja provale, krađe te raznih vremenskih nepogoda. Dok je osiguranje od autoodgovornosti obvezno za sve korisnike vozila, prema nekim istraživanjima incidencija zaključenja ugovora o kasko osiguranju ovisi

¹³ Tzv. osigurljiv interes sadržan je u odredbi čl. 924. ZOO-a.

¹⁴ *Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu FBiH, Sl. novine FBiH*, br. 57/20 (u daljem tekstu: ZOOP) definirano je da su iz kruga trećih osoba isključeni vlasnik i vozač vozila čijom je upotrebom šteta nastala (čl. 24.).

o mnogim socioekonomskim čimbenicima, kao što su starosna dob, stupanj obrazovanja, ukupni prihodi, ali i starost vozila i njegova vrijednost.¹⁵

U djelatnosti osiguranja, u skladu sa zahtjevima i potrebama osiguranika, ugovaraju se kasko police s različitim opsegom pokrića. Najčešća je podjela na puno i djelomično kasko osiguranje. Naime, polica punoga kasko osiguranja nudi pokriće od svih rizika koji uzrokuju oštećenje, uništenje ili nestanak osiguranoga motornog i/ili priključnog vozila, ali i ostalih rizika kao što su prometna nezgoda, krađa, vremenske nepogode itd. Polica djelomičnoga kasko osiguranja nudi različite kombinacije najčešćih rizika čijim ostvarenjem može nastati šteta na vozilu. Drugim riječima, djelomično kasko osiguranje pruža pokriće od određenih grupa rizika punoga kasko osiguranja vozila. Važno je naglasiti da čak ni polica punoga kasko osiguranja ne pokriva apsolutno sve rizike, a sve što nije pokriveno mora biti istaknuto u uvjetima osiguranja i o navedenim isključenjima ugovaratelj mora biti informiran prije zaključenja ugovora.¹⁶

3.2. Pokriće po ugovoru kasko osiguranja

Kako smo ranije naveli, kasko osiguranje može se ugovoriti kao puno ili djelomično. Osnovna razlika između ove dvije vrste je u opsegu pokrića, odnosno rizicima koji su pokriveni ugovorom, a koji su definirani uvjetima osiguranja.

Uvjetima kasko osiguranja osiguravajućih društava definirana su pokrića sljedećih rizika po polici potpunoga kasko osiguranja: prometna nesreća i oštećenje vozila od udara u divljač ili domaću životinju, krađa ili neovlaštena upotreba, vandalizam, udar u vozilo, požar i eksplozija, djelovanje prirodnih sila, izravno djelovanje groma, odrona stijene, pada stijene, klizanje tla, lavine, pritiska snijega, tuče, oluje, djelovanje ostalih prirodnih sila: bujice, izlivanje vode, visoke vode i/ili podzemne vode, i poplave (isključeno je nesavjesno ponašanje vozača – primjerice ulazak u poplavljeno područje), ugriz životinja, divljači i glodavaca, kemijsko i/ili toplinsko djelovanje (iznenadno) te manifestacije i/ili demonstracije.¹⁷

¹⁵ Usp. H. Meral, Y. Sener, „The Influence factors od Consumers’ Comprehensive Car Insurance Demand: Evidence from Turkey“, *Pressacademia*, 4(2022.) 11., str. 182.

¹⁶ Primjerice, puknuće zupčastoga remena ili sličan kvar motora spada u isključenja po polici kasko osiguranja te u takvu slučaju osiguranik je dužan sam snositi nastalu štetu.

¹⁷ Čl. 17. *Pravila / Uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d.* od 16. 2. 2020., čl. 17. *Općih uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Triglav osiguranja d.d.*, Sarajevo od 3. 5. 2019., u arhivi autora rada.

Društva za osiguranje u svojim uvjetima propisuju i pokrića po polici djelomičnoga kasko osiguranja, odnosno tzv. pokrića za vozilo u mirovanju. Neki su od rizika pokrivenih djelomičnim kasko osiguranjem: oštećenje parkiranoga vozila nastaloga u kontaktu s nepoznatim vozilom, pad/udarac nekoga predmeta, vandalizam, lom stakla, lom svjetala i zrcala, požar i eksplozija, krađa ili neovlaštena uporaba te djelovanje određenih prirodnih sila: izravni udar groma i tuča.¹⁸

3.3. Uvjeti kasko osiguranja

Najznačajniji pravni izvor za utvrđivanje prava i obveza ugovornih strana kod ugovora o osiguranju predstavljaju uvjeti osiguranja. To se posebno odnosi na dobrovoljne vidove osiguranja među koje spada i kasko osiguranje motornih vozila. Po svojoj pravnoj prirodi to su opći uvjeti ugovora koji se primjenjuju i u drugim oblicima pravnoga prometa. Kod ugovora o osiguranju uvjeti osiguranja predstavljaju ugovorne klauzule koje je jedna strana (osiguratelj) unaprijed sastavila i u njima odredila bitne karakteristike i sadržaj budućih ugovora o osiguranju.¹⁹ U hijerarhiji pravnih izvora uvjeti osiguranja predstavljaju autonomni izvor prava koji donose osiguravajuća društva i koji su sastavni dio ugovora o osiguranju. Uvjetima osiguranja detaljno se propisuju prava i obveze ugovornih stranaka i drugih subjekata te se sadržajno mijenjaju i dopunjuju dispozitivne zakonske odredbe ZOO-a.²⁰ Predugovorno informiranje ugovaratelja o sadržaju uvjeta osiguranja zakonski je imperativ definiran *Zakonom o obveznim odnosima* (Čl. 142. ZOO) i dodatno normiran specijalnim propisima iz područja osiguranja, odnosno *Zakonom o osiguranju FBiH*²¹ i odgovarajućim podzakonskim aktima.²² Dakle, opći uvjeti poslovanja u svim privrednim djelatnostima obvezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u trenutku zaključenja ugovora, a kod ugovora o osiguranju to je dodatno precizirano odredbom po kojoj uvjeti moraju biti uručeni ugovaratelju već u predugovornoj fazi.

¹⁸ Čl. 18. *Pravila / Uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d.* od 16. 2. 2020., čl. 18. *Općih uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Triglav osiguranja d.d.*, Sarajevo od 3. 5. 2019., u arhivi autora rada.

¹⁹ N. Petrović Tomić, *Osnovi prava osiguranja – drugo, dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2023., str. 46.

²⁰ Jasmina Đokić – Davor Martinović, *Obrada odštetnog zahtjeva u osiguranju – Priručnik*, Mostar, 2024., str. 12.

²¹ Čl. 200. *Zakona o osiguranju FBiH*, *Sl. novine FBiH*, br. 23/17.

²² *Pravilnik o obvezi informiranja ugovaratelja osiguranja*, *Sl. novine FBiH*, br. 1/18, *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obavezi informiranja ugovaratelja osiguranja*, *Sl. novine FBiH*, br. 10/21.

Gledajući s aspekta zaštite osiguranika kao slabije strane u ugovoru o osiguranju, najvažniji dio uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila, kako za osiguravatelja, tako i za osiguranika/ugovaratelja, odredbe su koje se odnose na gubitak prava iz osiguranja i isključenja obveze osiguravatelja. Osiguraniku/ugovaratelju vrlo je važno da bude upoznat s ovim odredbama, jer je za ugovaratelja osnovni motiv sklapanja ugovora mogućnost ostvarenja prava na naknadu štete (osigurinu) kao protučinidbu svojoj ugovornoj obvezi plaćanja premije osiguranja. U suprotnome ugovor o kasko osiguranju gubi svaki smisao. Stoga osiguratelji trebaju istaknuti značaj i sadržaj ovih odredaba svakomu osiguraniku/ugovaratelju. Bitno je istaknuti da potpisivanjem ugovora o osiguranju osiguranik/ugovaratelj osiguranja potvrđuje i da je pravovremeno dobio uvjete osiguranja te da je upoznat s njihovim sadržajem (čl. 902. st. 3. i 4. ZOO).

3.4. Gubitak prava iz osiguranja i isključenje obveze osiguratelja

Gubitkom prava iz osiguranja i isključenjem obveze osiguravatelja ograničava se odgovornost društva za osiguranje.²³ U prvome slučaju rizik je pokriven kasko osiguranjem, ali osiguranik uslijed ispunjenja određenih pretpostavki gubi pravo na zaštitu, a u drugome slučaju osiguranik nema pravo na osigurateljnu zaštitu, jer rizik nije niti pokriven kasko osiguranjem. Razlika između ova dva instituta ogleda se i u teretu dokazivanja okolnosti koje se mogu pod njih podvesti. Naime, osiguravatelj dokazuje da je osiguranik izgubio pravo na zaštitu iz ugovora o kasko osiguranju, dok kod isključenja iz osiguranja osiguranik mora dokazati da je rizik pokriven kasko osiguranjem.

Iako je riječ o autonomnome pravnom izvoru koji donose osiguratelji samostalno, kao rezultat dugogodišnje prakse *Opći uvjeti za kasko osiguranje motornih vozila* dobrim su dijelom usuglašeni među društvima za osiguranje u Bosni i Hercegovini. Tako većina spomenutih akata sadrži ista ili slična pravila o gubitku prava iz osiguranja. Neke su od okolnosti koje predstavljaju razloge za gubitak prava iz osiguranja: upravljanje vozilom bez odgovarajuće dozvole ili pod utjecajem alkohola ili opijata, upravljanje od neovlaštenoga vozača, namjerno prouzrokovanje štete, zatim ako je do rizika provalne krađe došlo jer vozilo nije bilo zaključano te ako nakon prijavljene krađe vozila osiguranik nije u mogućnosti predložiti društvu za osiguranje originalne

²³ Usp. Marijan Ćurković, „Isključenja iz osiguranja i gubitak prava iz osiguranja u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti“, *Zbornik radova 31. Susreta osiguravača i reosiguravača*, Sarajevo, 2020., str. 123.

ključeve, originalnu vlasničku knjižicu i originalnu potvrdu o registraciji (prometnu dozvolu) ukradenoga vozila.²⁴ Posljednja okolnost bit će predmetom analize u nastavku rada u dijelu koji se odnosi na utaju vozila danoga u zakup.

Isto tako, *Uvjeti kasko osiguranja motornih vozila* pretežito su usuglašeni u pogledu odredaba o isključenjima obveza osiguravatelja. Isključenja se uglavnom primjenjuju kada se ostvare određene okolnosti koje su svojstvene samomu vozilu (primjerice tehnička neispravnost) ili se mogu okarakterizirati kao nemarno ponašanje osiguranika u pogledu korištenja vozila i njegova održavanja, primjerice: štete nastale kao posljedica pranja, kemijskoga čišćenja, smrzavanja tekućine u vozilu, tzv. pogonske štete nastale uslijed kvara tijekom vožnje, gubitak ulja ili tekućine iz hladnjaka tijekom vožnje, štete nastale uslijed tehničke neispravnosti vozila i drugo. Osim toga, isključene su i posredne štete jer je smisao kasko osiguranja naknada štete na samome vozilu, pa tako u isključena spadaju izgubljena zarada, kazne, troškovi korištenja zamjenskoga vozila, troškovi garažiranja oštećenoga vozila, umanjena vrijednost nakon popravke vozila i drugo. Među isključenja iz pokrića također spadaju prevara ili utaja od ugovaratelja osiguranja, odnosno od treće osobe kojoj je vozilo dano u najam ili na korištenje.²⁵

Analizirajući gubitak prava iz osiguranja i isključena obveza osiguratelja, jasno je da osiguranik neće biti u mogućnosti društvu za osiguranje dostavi potvrdu o registraciji i originalne ključeve u slučaju:

1. ako je potvrdu o registraciji ostavio u vozilu, a dogodila se krađa vozila – u tome slučaju riječ je gubitku prava iz osiguranja

2. ako je vozilo dao u najam i dogodila se utaja – navedena okolnost predstavlja razlog za isključenje obveze osiguratelja.

Smatra se da je ostvaren rizik krađe u slučaju oduzimanja predmeta osiguranja s ciljem da ga se protupravno prisvoji, pod uvjetom da se ne pronađe u roku od 30 (trideset) dana od dana prijave nestanka nadležnomu organu.²⁶

²⁴ Npr. čl. 21. *Pravila / Uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d.* od 16. 2. 2020., čl. 22. *Općih uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Triglav osiguranja d.d.*, Sarajevo od 3. 5. 2019., u arhivi autora rada.

²⁵ Npr. čl. 20. *Pravila / Uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d.* od 16. 2. 2020., čl. 21. *Općih uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Triglav osiguranja d.d.* Sarajevo od 3. 5. 2019., u arhivi autora rada.

²⁶ Npr. čl. 17. st. 2. t. 15. *Pravila / Uvjeta za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d.*, u arhivi autora rada.

3.4.1. Isključenje obveze osiguravatelja uslijed utaje vozila danoga u najam ili korištenje

U nastavku rada autori će pažnju posvetiti isključenju obveze osiguravatelja i to prvenstveno prevarom, pronevjerom ili utajom počinjenom od osobe kojoj je vozilo dano u najam ili korištenje iz razloga što u praksi stvara teškoće u pružanju osigurateljnoga pokrića privrednim društvima čija je osnovna djelatnost iznajmljivanje vozila (u daljnjemu tekstu: *rent-a-car* kuće) kao osiguranicima.

Utaja je u *Kaznenome zakonu FBiH* propisana kao jedno od kaznenih djela protiv imovine.²⁷ Po zakonskoj definiciji utaja predstavlja protupravno prisvajanje tuđe pokretne stvari koja mu je povjerena na čuvanje. Kod ugovora o kasko osiguranju riječ je o utaji motornoga vozila koje je predmet osiguranja. Predmet utaje može biti vozilo koje je dano na korištenje, a praksa osiguravajućih društava pokazala je da se kazneno djelo utaje najčešće događa kada je riječ o korištenju vozila po osnovi ugovora o iznajmljivanju vozila (*rent-a-car*) i ugovora o *leasingu* (financijskome ili operativnome).

Iako se utaja motornoga vozila može pojaviti kod davanja u vozila u posjed po bilo kojoj osnovi, zbog ograničenosti opsega rada u nastavku ćemo analizirati problematiku naplate štete uslijed utaje vozila koje je dano na korištenje po osnovi ugovora o iznajmljivanju, odnosno po osnovi ugovora između *rent-a-car* kuće i korisnika vozila.

²⁷ *Kazneni zakon FBiH, Sl. novine FBiH*, br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/2023, utaja je propisana u članku 290. st. 1. koji glasi:

Ko s ciljem da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist protupravno zadrži tuđu pokretninu koja mu je povjerena, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od jedne godine.

(2) Staratelj koji učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(3) Ako je utajena stvar od posebnog kulturnog, povijesnog, naučnog ili tehničkog značenja, ili ako je utajena stvar velike vrijednosti, a učinitelj je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Ako je utajena stvar male vrijednosti, a učinitelj je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

(5) Kaznom iz stava 4. ovog člana kaznit će se ko tuđu pokretninu koju je našao ili do koje je slučajno došao protupravno zadrži s ciljem da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist.

(6) Učinitelj krivičnog djela iz st. 1., 4. i 5. ovog člana koji utajenu stvar vrati oštećeniku prije nego sazna da je otkrivena, može se osloboditi kazne.

3.4.3. Utaja vozila danoga na korištenje po osnovi ugovora o iznajmljivanju (*rent-a-car*)

Na prvi pogled utaja je slična kaznenome djelu krađe²⁸. No, razlika između krađe i utaje motornoga vozila ogleda se u tome da je u slučaju utaje poznata osoba koja je istu izvršila i da joj je vlasnik vozila, odnosno *rent-a-car* kuća, isto predao u posjed po osnovi ugovora o iznajmljivanju. Nasuprot tomu, kod kaznenoga djela krađe izvršitelj djela nepoznat je i protupravno je otuđio vozilo bez dopuštenja vlasnika. Tumačenjem zakonskih definicija krađe i utaje, kada je predmet kaznenoga djela motorno vozilo, može se zaključiti da je kod krađe nužan čin protupravnoga oduzimanja vozila, a kod utaje vozilo je povjereno korisniku na temelju ugovora o iznajmljivanju, tako da nedostaje element otuđenja.

Najviše se u praksi s rizikom utaje susreću *rent-a-car* kuće, što će biti objašnjeno na sljedećemu primjeru. Pretpostavimo da *rent-a-car* kuća iznajmi automobil klijentu na određeno razdoblje. U ugovoru o iznajmljivanju stoji da je klijent dužan vratiti vozilo nakon pet dana. No, klijent odluči zadržati vozilo i ne vrati ga prema ugovoru. Ovo predstavlja potencijalni slučaj utaje vozila.

Da bi se moglo govoriti o kaznenome djelu utaje *rent-a-car* vozila, potrebno je da su ispunjene sljedeće pretpostavke:

Prisvajanje tuđe pokretne stvari: vozilo je u vlasništvu *rent-a-car* kuće, ali klijent ga zadržava protiv volje vlasnika.

Namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi: klijent zadržava vozilo preko ugovorenoga roka, što može biti s namjerom da ga nastavi koristiti besplatno ili da ga proda kako bi ostvario financijsku korist.

Vozilo se već nalazi kod klijenta: U ovome slučaju vozilo fizički ostaje u posjedu klijenta, za razliku od krađe gdje bi počinitelj morao fizički otuđiti vozilo, primjerice iz garaže ili s parkinga.²⁹

²⁸ Kazneno djelo krađe, koje je također svrstano u krivična djela protiv imovine, u *Kaznenome zakonu FBiH* normirano je u više pojavnih oblika i to: krađa (čl. 286.), teška krađa (čl. 287.), razbojnička krađa (čl. 288.) i razbojništvo (čl. 289.).

²⁹ Kasko osiguranje, „Šta je to utaja vozila? – kasko pitanja i odgovori“, <<https://kasko-osiguranje.rs/kasko-pitanja-i-odgovori/240-rizik-utaje-vozila-kod-kasko-osiguranja>> (16. 11. 2024.).

4. REGULATORNI OKVIR ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI IZNAJMLJIVANJA VOZILA (*RENT-A-CAR*)

Poslovi iznajmljivanja vozila spadaju u tzv. ostale poslove koje obavljaju putničke agencije u sklopu turističkih djelatnosti, a sama djelatnost turizma u Federaciji BiH samo je načelno normirana *Zakonom o turističkoj djelatnosti FBiH*.³⁰ U skladu s ustavnim podjelom nadležnosti organizacija turističke djelatnosti u nadležnosti je županija, pa tako imamo županijske propise koji su rađeni na podlozi citiranoga federalnog *Zakona*, koji, također, spominju davanje vozila u zakup (*rent-a-car*) kao jedan vid turističkih djelatnosti.³¹ No, *rent-a-car* kuće mogu se registrirati i samostalno (najčešće društva s ograničenom odgovornošću) u skladu s propisima o registraciji privrednih društava i uz navođenje djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup motornih vozila.³²

Radi sveobuhvatnije zaštite i sigurnosti korisnika vozila koja se daju na korištenje *Zakonom o osnovama sigurnosti prometa na cestama u BiH*³³ normirana je obveza obavljanja preventivnoga tehničkog pregleda svakih šest mjeseci.

No, prava i obveze stranaka, odnosno *rent-a-car* kuće i korisnika vozila regulirana su ugovorom kao pravnim poslom obveznoga prava koji predstavlja neimenovani ugovor, ali po svojim karakteristikama ima velike sličnosti s ugovorom o zakupu.³⁴ Po tehnici ugovaranja ugovor o iznajmljivanju vozila, slično kao i ugovor o osiguranju, predstavlja adhezivni ugovor jer se zaključuje u skladu s općim uvjetima poslovanja *rent-a-car* kuće u kojima su sadržane detaljnije odredbe o pravima i obvezama najmoprimca – korisnika vozila i najmodavca – *rent-a-car* kuće. Korisnik vozila „pristupa“ uvjetima koje je sastavila druga strana i koji su sastavni dio samoga ugovora.

4.1. Postupak iznajmljivanja vozila

Procedura koju *rent-a-car* kuća uobičajeno obavlja prilikom zaključenja ugovora o najmu vozila preautorizacija je kreditne kartice osobe koja uzima vozilo u najam.

³⁰ *Zakon o turističkoj djelatnosti, Službene novine FBiH*, br. 32/2009, čl. 9.

³¹ Npr. čl. 15. *Zakona o turizmu Kantona Sarajevo (Službene novine KS*, br. 19/2016), čl. 10. *Zakona o turističkoj djelatnosti Hercegovačko-neretvanske županije (Sl. novine HNK*, br. 3/2011) i dr.

³² U Klasifikaciji djelatnosti BiH djelatnost iznajmljivanja i davanja u zakup motornih vozila svrstana je u administrativne i pomoćne djelatnosti, šifra 77.1. Vidi: Agencija za statistiku BiH, Klasifikacija djelatnosti BiH, Sarajevo 2010., str. 75.

³³ *Zakon o sigurnosti prometa na cestama BiH, Službeni glasnik BiH*, br. 6/2006 s izmjenama do br. 88/2023, čl. 219. st. 2. i 3.

³⁴ *Ugovor o zakupu reguliran je u ZOO-u*, čl. 567. do čl. 599.

Također, kopije osobnih dokumenata osobe koja uzima vozilo u najam čine prilog ugovora o najmu³⁵. Po isteku razdoblja najma, ako isti nije plaćen unaprijed, *rent-a-car* kuća naplaćuje najam vozila kao i sve nastale troškove na temelju slip obrasca kreditne kartice.

U uvjetima/pravilima *rent-a-car* kuća propisano je da, ako osoba koja je uzela vozilo u najam odluči produžiti najam, dužna je o tome obavijestiti *rent-a-car* kuću najmanje 24 sata ranije. U protivnome smatrat će se da je ista protupravno prisvojila vozilo. Budući da je riječ o osnovama sumnje u počinjenje kaznenoga djela utaje, *rent-a-car* kuća dužna je obavijestiti nadležne institucije. Osnovna je djelatnost *rent-a-car* kuće iznajmljivanje vozila bez vozača nepoznatim osobama, pa ista nikada ne može biti sigurna da će joj osoba kojoj je iznajmila vozilo isto i vratiti. No, *rent-a-car* kuće pri zaključivanju ugovora o kasko osiguranju susreću se s problemom koji se ogleda u isključenju obveze osiguravatelja kada je riječ o ostvarenome riziku utaje. Imajući na umu velik rizik koje nose *rent-a-car* kuće prilikom iznajmljivanja vozila nepoznatim osobama, postoji velik interes za pružanje osiguravajućeg pokrića i za rizik utaje.

4.2. Isključenje obveze osiguratelja kod utaje vozila danoga u najam u sudskoj praksi

U narednim primjerima vidjet ćemo kako sudovi u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini tumače isključenja obveze osiguratelja u slučajevima utaje motornoga vozila danoga u najam.

U prvome predmetu³⁶ tužitelj kao pravna osoba koja se bavi iznajmljivanjem vozila zaključio je s tuženim osiguravajućim društvom ugovor o kasko osiguranju za dva putnička motorna vozila za razdoblje od 17. siječnja 2003. godine do 17. siječnja 2004. godine. Sastavni su dio ugovora o kasko osiguranju *Uvjeti za kasko osiguranja motornih vozila*. Tužitelj je vozila iznajmio korisnicima usluga, ali mu nijedno vozilo nije vraćeno, zbog čega je prijavio tuženiku osigurani slučaj, navodeći da je pretrpio štetu u vidu izgubljene zarade jer nije bio u mogućnosti kupiti druga vozila i nastaviti dalje s radom. Tužitelj je također podnio prijavu nadležnoj policijskoj upravi protiv

³⁵ Obveza davanja osobnih dokumenata korisnika sadržana je u ugovoru o najmu vozila. Vidi, primjerice, obrazac *Ugovora o najmu putničkog vozila* (NH d.o.o., HIT GROUP d.o.o. i dr.), u arhivi autora rada.

³⁶ Presuda Općinskoga suda u Rijeci br. G/24 P-538/2014. godine od 10. 11. 2014. godine i Presuda Županijskog suda u Osijeku br. Gž-2678/2015-3 od 20. 10. 2016. godine, u arhivi autora rada.

osoba kojima je iznajmio vozila. Prvostupanjski sud je na osnovi utvrđenoga činjeničnog stanja donio zaključak da tužitelj kao osiguranik nema pravo na naknadu štete, jer je odredbom *Uvjeta za kasko osiguranje* isključena odgovornost tuženika. Drugostupanjski sud utvrdio je da je pravilna ocjena prvostupanjskoga suda da u konkretnome slučaju tuženik nije u obvezi nadoknaditi štetu nastalu zadržavanjem vozila/utajom od osobe kojoj je vozilo dano u najam. Naime, predmetna vozila prema *Uvjetima za kasko osiguranje motornih vozila* tužitelj nije niti osigurao za slučaj kada treća osoba koja je uzela vozilo u najam isto ne vrati, odnosno utaji ga.

Bitno je istaknuti da u ovome predmetu nema uvjeta za primjenu odredbe čl. 143. st. 2. ZOO-a. Naime, prema odredbi čl. 143. st. 2. ZOO-a sud može odbiti primjenu pojedinih odredbi pravila za kasko osiguranje motornih vozila koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore ili onih kojih ona gubi prava iz ugovora ili koje su inače nepravične i pretjerano stroge prema njoj. Odredba *Uvjeta za kasko osiguranje* definira događaje za koje tim ugovorom ne postoji obveza osiguravatelja (tuženika) za naknadu štete, a nije riječ o odredbama na koje bi se mogla primijeniti pravila iz čl. 143, st. 2. Naime, i tužitelj i tuženi pravne su osobe – profesionalci te sud nije našao shodnim primijeniti odredbe čija je intencija zaštita slabije strane u ugovornome odnosu.

U drugome predmetu³⁷ tužitelj – *rent-a-car* kuća zaključio je ugovor o kasko osiguranju motornoga vozila s tuženim društvom za osiguranje, a predmet osiguranja bilo je potpuno kasko osiguranje s uključenim rizikom krađe. Tužitelj je vozilo iznajmio, a isto mu nije vraćeno nakon ugovorenoga roka. Prvostupanjski sud utvrdio je da tužitelj kao osiguranik ima pravo na naknadu štete, jer isti smatra da ovdje nije riječ o utaji ni o pronevjeri, pa se tuženi, stoga, neosnovano poziva na isključenje svoje obveze naknade štete prema *Uvjetima kasko osiguranja vozila*. Pritom sud ustvrđuje da tužitelj nije dostavio originalne ključeve i prometnu dozvolu kako nalažu *Uvjeti kasko osiguranja*, jer iste nije niti mogao dostaviti jer je vozilo utajeno od lica kojemu je vozilo dano u najam.

No, drugostupanjski sud utvrdio je da je u prvostupanjskoj presudi pogrešno primijenjeno materijalno pravo jer je prvostupanjski sud svoj zaključak utemeljio na stajalištu da je riječ o osiguranome riziku, odnosno krađi, a ne o utaji jer iz presude presude kaznenog suda proizlazi da je lice koje je uzelo vozilo u najam počinilo kazneno djelo utaje – prijevare. Stoga je drugostupanjskom presudom odbijen tužbeni

³⁷ Presuda Općinskoga građanskog suda u Zagrebu broj P-14138/06-26 od 18. 6. 2012. godine i Presuda

Županijskog suda u Zagrebu broj 35 Gž-7958/12-2 od 31. 5. 2016. godine, u arhivi autora rada.

zahtjev jer kazneno djelo prijevare, prema odredbama tada važećeg *Kaznenoga zakona RH*, nije osigurani rizik ni potpunog ni djelomičnoga kasko osiguranja te da u skladu s tim tuženi nema ni obvezu isplatiti tužitelju štetu na vozilu nastalu tim kaznenim djelom.

U trećemu predmetu³⁸ tužitelj je zaključio s tuženim osiguravajućim društvom ugovor o kasko osiguranju dana 23. kolovoza 2012. godine, a predmet osiguranja bilo je potpuno kasko osiguranje vozila s uključenim rizikom krađe. Tužitelj je registrirana *rent-a-car* kuća kojoj je osnovna djelatnost iznajmljivanje vozila bez vozača te ista po osnovi ugovora o najmu vozila dana 30. siječnja 2013. godine daje vozilo u najam. Nakon što iznajmljeno vozilo nije vraćeno u dogovoreno vrijeme, tužitelj prijavljuje protupravnu radnju zadržavanja tuđe imovine nadležnoj policijskoj upravi, a potom traži ispunjenje obveze tuženoga po osnovi ugovora o kasko osiguranju utajenoga vozila. Tuženo osiguravajuće društvo poziva se na *Uvjete za kasko osiguranje*, a istim je propisano da osiguravatelj nije u obvezi nadoknaditi štetu koja je nastala u slučaju neosiguranih rizika te da osiguranik ima pravo na naknadu štete samo za rizike koji su ugovoreni prilikom zaključenja ugovora o kasko osiguranju. Cilj ugovora za kasko osiguranje jest pokriti rizik koji je ugovoren slobodnom i suglasnom voljom ugovornih strana, a sve u skladu s odredbama ZOO-a. Na osnovi činjeničnoga stanja da je sklopljen ugovor o kasko osiguranju s uključenim rizikom krađe te da se dogodilo krivično djelo utaje, a isto je isključeno iz obveze osiguratelja u skladu s *Uvjetima kasko osiguranja* koji su sastavni dio ugovora o kasko osiguranju, Sud je donio odluku da je zahtjev tužitelja za naknadu štete neosnovan.

4.3. Mogućnost osigurateljnoga pokrivača za rizik utaje

Iz navedenih primjera sudske prakse možemo ustvrditi da sudovi tumače odredbe ugovora o osiguranju i uvjeta osiguranja prema njihovu sadržaju i stvarnoj namjeri ugovornih strana, a to je da je kod ugovora o osiguranju vozila gdje je osiguranik *rent-a-car* kuća rizik krađe pokriven, a rizik utaje spada u isključenja po ugovoru o osiguranju. Iznajmljivanje vozila bez vozača visoko je rizična djelatnost te, iako zaposlenici *rent-a-car* kuće poduzimaju sve korake kako bi se zaštitili (predautorizacija kreditne kartice i uzimanje kopija osobnih dokumenata), velik rizik od utaje i dalje postoji, a samim tim opravdan je i interes *rent-a-car* kuća da se osiguraju i od toga

³⁸ Presuda Općinskoga suda u Sarajevu, br. 65 0 Ps 395597 13Ps, od 26. 9. 2014. godine, u arhivi autora rada.

rizika. Stoga se problem može riješiti ugovaranjem doplatka na ugovoru o kasko osiguranju, što znači ugovaranje navedenoga rizika uz plaćanje veće premije osiguranja.

Sklapanjem ugovora o osiguranju uvjeti osiguranja postaju njegov sastavni dio, o čemu je osiguratelj dužan obavijestiti ugovaratelja osiguranja i izvršenje te obveze mora biti konstatirano na polici osiguranja (čl. 902. st. 3. i 4. ZOO). Uvjeti mogu biti sadržani u tekstu ugovora ili se sam ugovor na njih poziva te upotrebom istih tipski se sklapaju ugovori osiguranja. ZOO u svojim općim odredbama koje se odnose na sve ugovore pruža mogućnost dodavanja napomena, posebnih pogodbi na ugovoru o osiguranju te, u slučaju da dođe do neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede pogodbe.³⁹ Navedena pravila vrijede i za ugovor o osiguranju. Naime, ugovaranjem napomena na ugovoru o kasko osiguranju motornih vozila može se proširiti ili suziti pokriće navedeno u *Uvjetima osiguranja*. To znači da odstupanje od odredaba općih uvjeta mora biti posebno ugovoreno i evidentirano u ugovoru o kasko osiguranju (polici osiguranja).

U praksi, tj. u tržišnoj utakmici gdje je potrebno iskazati povjerenje prema *rent-a-car* kućama i izgraditi poslovnu suradnju ili očuvati dotadašnji poslovni odnos, osiguravajuće kuće nerijetko čine ustupke *rent-a-car* kućama koje imaju velik broj vozila, na način da rizik utaje pokrivaju krovnim ugovorom o osiguranju ili aneksom ugovora kojim se definira pokriće rizika jedne utaje vozila godišnje ako je ugovorom o osiguranju obuhvaćeno, primjerice, 50 osiguranih vozila.

Zbog velike rizičnosti, a i manjega poslovnog interesa, *rent-a-car* kućama s malim brojem registriranih vozila osiguravajuće kuće najčešće ne nude mogućnost ugovaranja pokrića rizika utaje. Navedeni poslovni subjekti, stoga, ostaju uskraćeni za naknadu štete ako se takav rizik ostvari, što s obzirom na njihov kapacitet dodatno otežava poslovanje i ugrožava njihovu likvidnost, posebno ako se u kraćemu razdoblju dogode dva ili više slučajeva utaje.

³⁹ Čl. 142.(1) ZOO-a: *Opći uvjeti određeni od strane jednog ugovarača, bilo da su sadržani u formalnom ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva, dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovaračima u istom ugovoru, i po pravilu obavezuju kao i ove.*

(2) *Opći uvjeti ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.*

(3) *Opći uvjeti obavezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u času zaključenja ugovora.*

(4) *U slučaju neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi važe ove posljednje.*

ZAKLJUČAK

Ugovor o osiguranju predstavlja najsavršeniji instrument ekonomske zaštite pojedinca od različitih opasnosti s kojima se susreće, a zbog kojih može pretrpjeti određenu štetu. Motorno vozilo pokretna je stvar čije korištenje nije luksuz, nego nužnost u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Stoga nastanak štete na motornome vozilu može prouzrokovati velik ekonomski gubitak te se nameće potreba zaključenja ugovora o kasko osiguranju motornog vozila koje vlasniku vozila pruža sveobuhvatnu zaštitu od različitih rizika kojima je vozilo izloženo prilikom redovne upotrebe ili u stanju mirovanja. Posebna zaštita vozila potrebna je ugovarateljima osiguranja – pravnim osobama koje se bave djelatnošću iznajmljivanja motornih vozila. Vozila koja se iznajmljuju u većemu su riziku od protupravnoga prisvajanja korisnika, odnosno utaje, te je utaja najčešće isključena iz osiguravajućega pokrivača. Imajući u vidu dobrovoljnost i dispozitivni karakter ugovaranja kasko osiguranja, smatramo da ne postoje zapreke da se pokrivač dodatnoga rizika utaje uz plaćanje uvećane premije za pokrivač toga rizika ugovara i sa subjektima koji se bave iznajmljivanjem vozila, a koji imaju manji vozni park za obavljanje svoje djelatnosti. Tako bi se zasigurno ostvario obostran interes: osiguravajuća društva mogla bi proširiti opseg pokrivača uz naplatu uvećanoga iznosa premije, a *rent-a-car* kuće imale bi pokrivač za rizik utaje kojemu su realno izložene. Osim toga, pridonijelo bi se razvoju djelatnosti *rent-a-car* kuća kao bitnoga segmenta uslužnih djelatnosti u funkciji poboljšanja kvalitete turističke ponude. Pružanje osigurateljnoga pokrivača kasko osiguranja na rizik utaje za gospodarske subjekte koje se bave iznajmljivanjem vozila pozitivno bi utjecalo i na povjerenje u osigurateljni sektor kao najvažniji mehanizam zaštite od različitih rizika.

LITERATURA:

- Bevanda, M., *Odštetno pravo: objektivna deliktna odgovornost za štetu*, Sveučilište u Mostaru, 2020.
- Crnić, I., *Odštetno pravo – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Zgombić & Partneri, Zagreb 2008.
- Ćurković, M., Isključenja iz osiguranja i gubitak prava iz osiguranja u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti, *Zbornik radova 31. Susreta osiguravača i reosiguravača*, Sarajevo, 2020.
- Džidić, M., Ćurković, M., *Pravo osiguranja*, Sveučilište u Mostaru, 2017.

- Đokić, J., Martinović, D., *Obrada odštetnog zahtjeva u osiguranju – Priručnik*, Sveučilište u Mostaru, 2024.
- Đokić, J., Martinović, D., Maleta N., „Novi normativni okvir naknade štete iz osnove obveznoga osiguranja od automobilske odgovornosti u Federaciji Bosne i Hercegovine“, *Mostariensia*, 24 (2020.) 2
- Meral, H., Sener, Y., „The Influence factors od Consumers’ Comprehensive Car Insurance Demand: Evidence from Turkey“, *Pressacademia*, 4/2022, vol. 11.
- Petrović Tomić, N. *Pravo osiguranja – sistem*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2019.
- Petrović Tomić, N., *Osnovi prava osiguranja*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu 2021.
- Petrović Tomić, N., *Osnovi prava osiguranja – drugo, dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2023.
- Pavić, D., *Ugovorno pravo osiguranja*, Tectus d.o.o., Zagreb 2009.

Zakon o obligacionim odnosima FBiH, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89; Službeni list RBiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94; Službene novine FBiH, br. 29/03 i 42/11

Zakon o osiguranju Federacije BiH, Službene novine FBiH, br. 23/17

Zakon o obveznim osiguranjima u prometu FBiH, Sl. novine FBiH br. 57/20

Krivični zakon FBiH, Sl. novine FBiH, br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/2023

Zakon o turističkoj djelatnosti, Službene novine FBiH, br. 32/2009, čl. 9.

Zakon o turizmu Kantona Sarajevo, Službene novine KS, br. 19/2016

Zakon o turističkoj djelatnosti Hercegovačko-neretvanskog Kantona (Sl. novine HNK, br. 3/2011)

Zakon o sigurnosti prometa na cestama BiH, Službeni glasnik BiH, br. 6/2006 s izmjenama do br. 88/2023

Pravila / Uvjeti za kasko osiguranje motornih vozila Adriatic osiguranja d.d. od 16.02.2020.

Opći uvjeti za kasko osiguranje motornih vozila Triglav osiguranja d.d. Sarajevo od 03.5.2019.

Pravilnik o obavezi informiranja ugovaratelja osiguranja, Sl. novine FBiH, br. 1/18

Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obavezi informiranja ugovaratelja osiguranja, Sl. novine FBiH, br. 10/21

Agencija za statistiku BiH, Klasifikacija djelatnosti BiH, Sarajevo 2010., str. 75.

Šta je to utaja vozila? – kasko pitanja i odgovori, <https://kasko-osiguranje.rs/kasko-pitanja-i-odgovori/240-rizik-utaje-vozila-kod-kasko-osiguranja> (posjećeno 16.11.2024.)

Presuda Općinskog suda u Rijeci br.G/24 P-538/2014.godine od 10.11.2014. godine

Presuda Županijskog suda u Osijeku br.Gž-2678/2015-3 od 20.10.2016.godine

Presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj P-14138/06-26 od 18.06.2012.godine

Presuda Županijskog suda u Zagrebu broj 35 Gž-7958/12-2 od 31.05.2016. godine

Presuda Općinskog suda u Sarajevu, br.65 0 Ps 395597 13Ps, od 26.09.2014. godine

LIMITATIONS AND COVERAGE EXCLUSIONS FOR THE RISK OF EVASION UNDER THE CONTRACT ON MOTOR VEHICLE CASCO INSURANCE

Abstract

The paper analyzes motor vehicle casco insurance as a voluntary form of insurance and an instrument for material damage compensation, with an emphasis on the insurance of vehicles that are provided for use based on a rental agreement (the so-called rent-a-car vehicles). Unlike the contract on compulsory automobile liability insurance, the contract on casco insurance covers damage even if the owner (driver) is responsible for the occurrence of a harmful event, with certain limitations or exclusions in accordance with the conditions of casco insurance. Special vehicle protection is required for legal entities engaged in the business of renting motor vehicles. Vehicles that are rented are exposed to a higher risk of illegal appropriation, or evasion, and the risk of evasion is usually excluded from insurance coverage. The loss of insurance rights and the exclusion of the insurer's liability, limit the liability of the insurance company. In this paper, the authors specifically refer to the exclusion of insurance coverage due to the risk of evasion under the motor vehicle casco insurance. The difference between theft and evasion of a motor vehicle lies in the fact that in the case of evasion, the identity of the person who committed the act is known, and that the vehicle owner, or the rent-a-car company, has voluntarily transferred possession of the vehicle based on a rental agreement. Given the voluntary nature and discretion of contracting motor vehicle casco insurance, the authors believe that there is no obstacle to contracting additional risk of evasion with business entities engaged in vehicle rental by paying an increased premium to cover this risk. Providing casco insurance against the risk of evasion for business entities engaged in vehicle rental would also have a positive effect on confidence in the insurance sector.

Keywords: motor vehicle casco insurance, rent-a-car, exclusion of coverage, risk of evasion